

EN SKÅNSK VULKAN

Backe med svarta stenar och halvt övervuxna sexkanter. Nu sval och stilla – en gång ventil för hettan i jordens inre.

Pelarna vid östra sidan av backen syns tydligt på bilden. De kom i dagen när järnvägen fick dubbelspår vid 1900-talets början.

Vulkanresten vid Espets gamla fårabacke upptäcktes i början av 1900-talet, när järnvägens dubbelspår byggdes. Vid sprängning av östra delen av backen blottades basaltpelarna. När vägen du står vid anlades blev de synliga även här. Du ser dem i slutningen vid vägkanten.

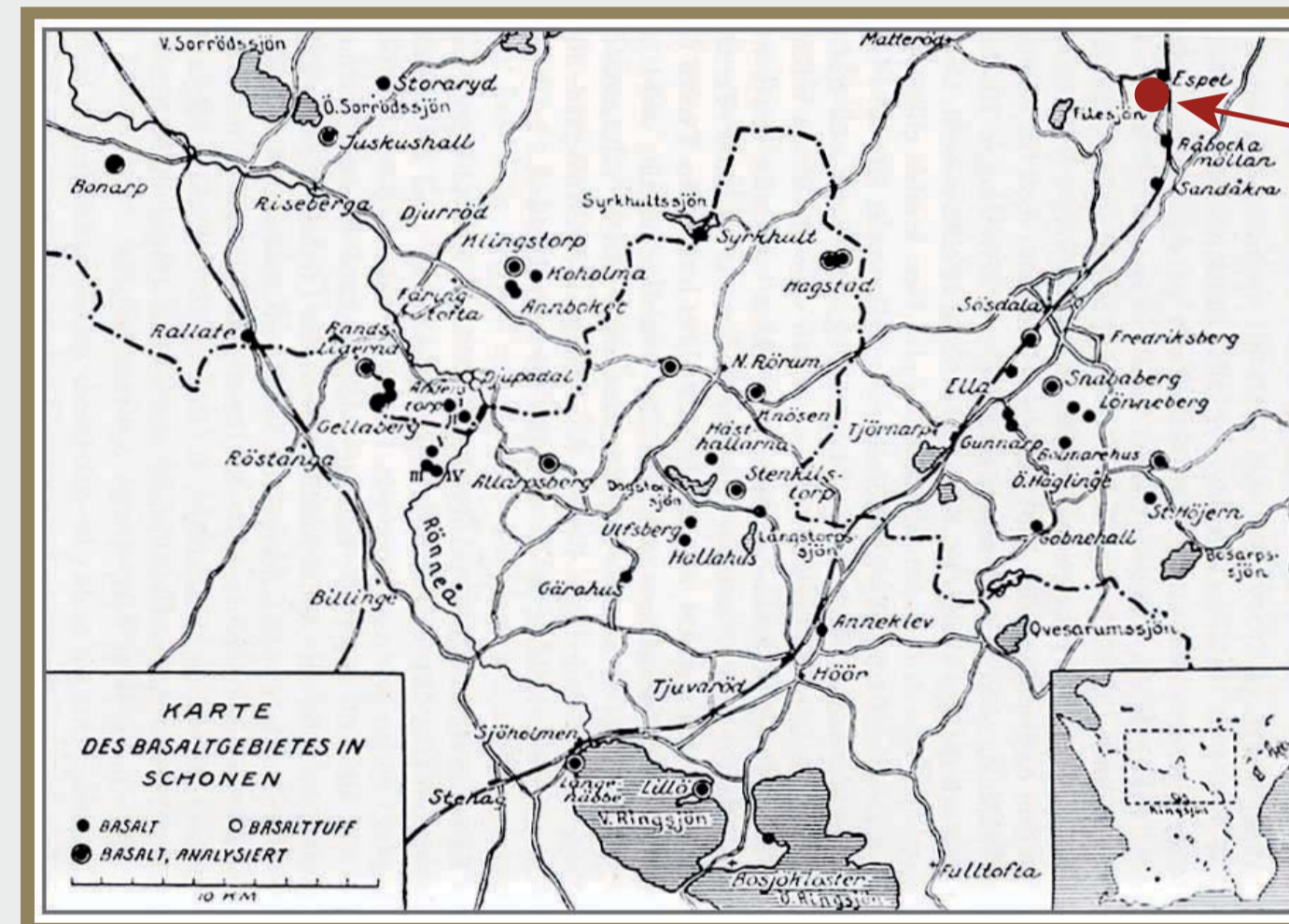

Foto: Torsten Karlson, 1960

Pelarna syns som lutande rännor i backen bakom vägarbetaren.

För ett par hundra miljoner år sedan var Skåne ett stort träskområde med jätteödlor, kottepalmer och ormbunkar. Spänningar i jordskorpan hade fått marken att tänjas ut flera kilometer tvärs över landskapet och vid de svagaste punkterna trängde glödande lava upp. Hela horisonten blev täckt av rykande vulkaner, aska och gnistkaskader.

Lavan svalnade snabbt vid vulkanernas mynningar och stelade som basalt. Idag syns de som höjder i terrängen och som basaltfyllda kraterrester, idag kallade basaltkupper. Somliga diskreta, halvt gömda, andra häpnadsväckande stenformationer. Vulkankonerna som omgav kratrarna har under årmiljoners lopp nötts och vittrat bort.

Espe
Här står du.

Karta:
Rolf Norin,
1934.

Idag finns rester efter ett hundratal skånska vulkaner, framför allt mellan Ringsjöarna och Hässleholm. Ett femtiotal av dem är väl synliga. Kartan visar de mest kända.

Basalt är en mycket hård bergart. En stenålderyxa av basalt var svår att tillverka, men gav en mycket hållbar egg. Stenen har också använts för slipning av andra stenar. Basalt kallas ibland grönsten, liksom andra basiska magmabergarter. När grönsten vittrar blir jorden ytterst näringsrik och krävande växter trivs, som orkidén nästrot.

*Vet du att...
... basalt är en svagt magnetisk bergart och kan få kompassnålen att snurra förvirrat.*

Foto: H. Wickman SGU

Bilden visar basaltens typiskt sexkantiga pelare. De formas när basalten svalnar och drar ihop sig, det kallas pelarförklyftning. Från Juskushall vid Röstänga.

A volcano in Skåne

Black stones and partly overgrown hexagonal pillars. Now cool and peaceful – once a vent for the heat from the earth's core.

Some two hundred million years ago, Skåne was a huge wetland with giant lizards, palm-like trees and ferns. The whole horizon was covered in smoking volcanoes, ash and cascades of lava.

The lava cooled quickly at the mouth of the volcanoes and solidified as basalt. Today all that remains of the volcanoes after millions of years of erosion are mounds and the remains of craters filled with basalt. Some are partly hidden, others amazing stone formations.

The remains of the volcano at Espet was discovered at the beginning of the 1900s, when the double track railway was built and the blasting in the eastern part of the hill exposed the basalt pillars. You can also see them by the side of the road.

Basalt is a very hard rock. A Stone Age axe made of basalt was difficult to make, but was very durable. Basalt is weakly magnetic and can make the compass needle swing around.

Ein Vulkan in Schonen

Vor zweihundert Millionen Jahren war Schonen ein Sumpfgebiet. Glühende Lava drang aus dem Boden. Heute sind noch die Reste von rund 100 schonischen Vulkanen erhalten.

Die Lava kühlte schnell an der Vulkanmündung ab und erstarrte zu Basalt. Heute ist sie als Erhebungen in der Landschaft und als basaltgefüllte Kraterreste zu sehen. Die Vulkankegel, die die Krater umgeben haben, sind im Laufe der Jahrmillionen verschwunden.

Der Vulkanrest bei Espets altem Schafhügel wurde Anfang des 20. Jahrhunderts entdeckt, als für das Doppelgleis der Eisenbahn am östlichen Teil des Hügels gesprengt wurde. Als die Straße, auf der Sie stehen, angelegt wurde, wurden die Basalt-säulen auch am Hang am Wegrand sichtbar.

Basalt ist ein sehr hartes Gestein. Eine Steinzeitaxt aus Basalt war schwierig herzustellen, aber ergab ein sehr haltbares Blatt. Der Stein wurde auch zum Schleifen anderer Steine verwendet.

Wenn Basalt verwittert, wird die Erde sehr nährstoffreich, und anspruchsvolle Pflanzen wie Orchideen fühlen sich wohl.

